

Ronde 3

Evelien Polter (a) & Mirella Verspiek (b)

(a) ROC, Amsterdam

(b) CINOP Advies

Contact: MVerspiek@cinop.nl

e.polter@rocva.nl

Lezen brengt meer dan je denkt

1. Inleiding

Stel een willekeurige groep mbo-studenten de vraag hoeveel boeken ze per jaar lezen en je komt op een gemiddelde dat op één hand is te tellen. Met gemak. Het zal voor weinig mensen nieuws zijn: mbo-studenten lezen niet veel en niet graag. Dat is spijtig, want leesplezier draagt in belangrijke mate bij aan lees- en taalvaardigheid. Bovendien werken lezers door te lezen onbewust aan hun kennis van de wereld. Ze ontwikkelen empathisch vermogen en ze versterken inzicht in hun eigen wereld.

Het referentiekader van Meijerink en het COE leesvaardigheid maken dat mbo-instellingen tijd, geld en energie steken in leesonderwijs, in het aanbrengen van leesstrategieën en in woordenschatontwikkeling. Stuk voor stuk interventies die inzetten op het bijspijkeren van studenten om te zorgen dat het begeerde diploma wordt behaald. Amerikaans onderzoek wijst uit dat vaardige lezers makkelijker een baan vinden, een hoger salaris verdienen en betere uitzichten hebben op een succesvolle loopbaan (National Endowment for the Arts 2007). Het mbo is voor veel studenten de laatste stap in het onderwijs en de laatste kans om hun leesattitude positief te beïnvloeden. Er is dus werk aan de winkel.

2. Wat blijkt uit onderzoek?

De resultaten van wetenschappelijk onderzoek liegen er niet om. Het komt er in het kort op neer: van lezen word je slim. Studenten die in hun vrije tijd lezen en leesplezier ervaren, hebben een grotere woordenschat en scoren hoger op toetsen 'leesvaardigheid' dan studenten die niet lezen in hun vrije tijd. Ter illustratie:

Lees je per dag 10 minuten, dan kom je jaarlijks zo'n 600000 woorden tegen. Lees je 20 minuten per dag, dan kom je jaarlijks 1,8 miljoen woorden tegen. Twee keer zoveel lezen is dus drie keer zoveel woorden tegenkomen. En wat doet dat lezen dan met je woordenschat, is een voor de hand liggende vraag. Een en ander is natuurlijk afhan-

kelijk van wat je leest. Amerikaanse onderzoekers schatten dat studenten die per dag 15 minuten lezen, jaarlijks een miljoen woorden tegenkomen en hun woordenschat kunnen uitbreiden met 1000 nieuwe woorden per jaar (Anderson 1988).

Wat moet er gelezen worden om de woordenschat van studenten optimaal uit te breiden? Variatie in teksten is van belang voor het verwerven van nieuwe woorden. Het gaat idealiter om teksten waarin studenten werkelijk geïnteresseerd zijn. Zo vertrek je vanuit de motivatie van de student. Uit onderzoek van o.a. Atwell (2007) en Marzano (2004) blijkt dat wanneer interesses van studenten centraal stonden bij lezen, de leesmotivatie en leesvaardigheid erop vooruitgingen.

Leesvaardigheid en het leesgedrag beïnvloeden elkaar over en weer. Vaardige lezers beleven meer plezier aan het lezen van boeken, waardoor ze vaker lezen in hun vrije tijd. Dat zorgt ervoor dat hun woordenschat en tekstbegrip toenemen. En hun stijgende leesvaardigheid maakt dan weer dat ze vaker gaan lezen. Deze positieve spiraal geldt zowel voor lezen in de vrije tijd als binnen de lessen op school. Overigens blijkt uit onderzoek ook het omgekeerde: minder lezen leidt tot een negatieve spiraal. En dat is nu juist vaak aan de orde bij mbo-studenten.

Figuur 1 – Positieve spiraal vrij lezen en leesvaardigheid (Mol 2010).

3. Wat werkt in de praktijk?

Wat is nu nodig om in een positieve spiraal terecht te komen? Aan hoopvolle inzichten uit de wetenschap ontbreekt het alvast niet. De vraag is vooral: hoe vertaal je die naar de praktijk van het onderwijs in het mbo-veld?

De praktijk leert dat de inzet op leesplezier vaak afhankelijk is van individuele docenten die het belang van leesplezier kennen en zelf enthousiaste lezers zijn. Zij geven een impuls aan leesplezier door een leesproject te starten, bijvoorbeeld ‘de leesclubs’ zoals het ROC van Amsterdam heeft opgezet. Het inbedden van dergelijke projecten in het onderwijs, de activiteiten uitbreiden naar andere docenten en opleidingen en een samenwerking opzetten met de bibliotheek lijkt echter niet zo vanzelfsprekend te zijn.

De kern van het werken aan de leesattitude van studenten is ervoor zorgen dat studenten positieve leeservaringen opdoen. Maar hoe zorg je er nu voor dat studenten tot die positieve leeservaringen komen?

3.1 Leesbevordering in het mbo – praktijkervaringen bij het ROC van Amsterdam

MBO College Zuid van het ROC van Amsterdam is gestart met een leesgroepenproject. Een medewerker van de school is op zoek gegaan naar een organisatie, de Stichting Senia, die de begeleiding van de leesclubs zou kunnen verzorgen. Stichting Senia is een landelijke organisatie – met een Amsterdamse afdeling – waar vrijwel alle werk wordt gedaan door gepensioneerden/vrijwilligers. Historici, neerlandici, mensen met ervaring met groepswork of PR, allen richten ze leesgroepen op, bereiden ze leeswijzers voor, geven ze lezingen en organiseren ze excursies. Senia is ondertussen een groot landelijk netwerk van senioren. Medio september 2015 zijn er in Amsterdam 41 leesgroepen actief (ongeveer 4800 leden). Senia werkt zonder subsidie en bekostigt haar activiteiten uit de bijdrage van deelnemers. De gepensioneerde vrijwilligers van Senia komen, door deelname aan het project, in contact met allochtone en autochtone jongeren uit sociaaleconomisch kwetsbare buurten en met hun (digitale) wereld, met hun interesses en met wat het betekent om jong te zijn in Nederland anno 2015. Het geeft de vrijwilligers de kans om een wezenlijke bijdrage te leveren aan het bevorderen van het leesgedrag en het vergroten van het taalbegrip van mbo-studenten.

Wat gebeurt er in de leesclubs? Er wordt samen gelezen met medestudenten, er wordt met elkaar in gesprek gegaan over een boek, of, naar aanleiding van een boek, wordt over zaken gepraat die de student bezighoudt. Niet alleen het lezen staat centraal, maar ook met elkaar in gesprek gaan over het boek, vragen stellen en ervaringen uitwisselen worden gestimuleerd. Jongeren leren, door verhalen te lezen, kritisch te kijken naar de wereld en naar zichzelf. Ze krijgen inzicht in hoe karakters uit verhalen problemen oplossen en ze worden gestimuleerd om na te denken over hun visie op en ideeën over de maatschappij.

De leesclubs van het ROC van Amsterdam hebben de volgende kenmerken:

1. een leesclub telt tussen de vier en acht studenten;
2. de leesclubs hebben één keer in de drie weken een bijeenkomst van 60 minuten (één lesuur);
3. de leesclubs worden begeleid door een opgeleide vrijwilliger van Stichting Senia;
4. gestart wordt (in 2015) met het boek van de campagne 'Nederland leest!';
5. de te lezen literatuur dient passend te zijn bij het ontwikkelingsniveau en de belevingswereld van mbo-studenten;
6. tijdens de eerste bijeenkomst van de leesclub worden groepsregels en -normen, in samenspraak met de studenten, vastgesteld.
7. de hoeveelheid thuis te lezen bladzijden van de boeken wordt tijdens de bijeenkomst van de leesclub in overleg bepaald.

3.2 Onderzoek naar vergroten taalbeheersing

De Universiteit van Amsterdam (het IWAL) doet onderzoek naar het effect van deelname aan de leesclubs op het vergroten van de woordenschat en de taalbeheersing bij mbo-studenten.

Om nauwkeurig inzicht te verkrijgen in de effectiviteit van de leesclubs is er een voormeting en een nameting gedaan. Mbo-studenten die deelnemen aan de leesclubs en studenten die niet deelnemen worden getest. Om de effectiviteit van de leesclubs te evalueren, zijn de leesclubgroep en de controlegroep beide aan het begin (*pretest*), aan het eind (*posttest*) en na afloop van de periode (*follow-up test*) getoetst op een aantal domeinen:

- leesattitude en -motivatie;
- leesbegrip;
- sociaalemotionele ontwikkeling en zelfreflectie;
- woordenschat.

De metingen zijn van start gegaan in februari 2015. De uitkomsten van het onderzoek komen half september beschikbaar.

Referenties

Anderson, R.C., P.T. Wilson & L.G. Fielding (1988). "Growth in reading and how children spend their time outside of school". In: *Reading Research Quarterly*, 23 (3), p. 285-303.

- Atwell, N. (2007). *The reading zone. How to help kids become skilled, passionate, habitual, critical readers.* New York: Scholastic teaching resources.
- Marzano, R.J. (2004). *Building Background Knowledge for Academic Achievement: Research on What Works in Schools.* Alexandria: Association for supervision and curriculum development.
- Mol, S.E. (2010). *To read or not to read.* Leiden: Universiteit Leiden.
- National Endowment for the Arts (2007). *To read or not to read. A question of national consequence.* Washington: National Endowment for the arts.

Ronde 4

Annelies Kappers & Tineke Dekker
 Film @ Taal/Script Factory
 Contact: filmmettaal@gmail.com

5

Wanneer vindt een mbo-leerling Nederlands zinvol?

Als taalvaardigheid direct van mbo-leerlingen gevraagd wordt, zullen ze geïnteresseerd raken in hun eigen taalontwikkeling. Dat is meestal tijdens de stage. Een gesprek met je leidinggevende, een briefje aan de ouders van de peutergroep, een uitleg aan je collega... Plotseling worden leerlingen zich bewust van woordgebruik en toon. Dan willen en kunnen ze heel veel leren en vinden ze het vak Nederlands ineens wél zinvol. Tenminste... als docenten...

Wij leiden u rond op www.filmmettaal.nl, een website boordevol authentieke beroeps-situaties met mbo-ers. Docenten kunnen zo de beroepswerkelijkheid de school binnenhalen voor leerlingen. De fragmenten zijn ook bedoeld om docenten onderling te laten praten over wat leerlingen moeten kunnen op de werkvloer en hoe ze dat kunnen gaan leren.

Hoe je dat doet en waar je de beste en meest passende fragmenten kunt vinden, laten we je zien tijdens onze workshop. We analyseren een aantal fragmenten om te laten ervaren wat de werkwijze is die leidt tot 'leren van film'.